

Lekce 31

Gramatická látka

Odkaz na gramatiku

Konjugace: Sloveso *δίδωμι* a jeho kompozita: pokračo-
vání §§ 314-315

1. Sylosón, bratr Polykrata ze Samu, když ještě Dareios nebyl perským králem, přenechal mu kdysi svůj nádherný plášť, aniž by za něj cokoli žádal. Jakmile se však Dareios chopil vlády, ohlásil se Sylosón v královském paláci:

Εἶπε οὖν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα¹ γενόμενα καὶ² ὡς αὐτὸς εἶη ἐκεῖνος ὁ δούς. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· «Ἦ γενναιότατε ἀνδρῶν, σὺ ἐκεῖνος εἶ, ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔχοντί πω³ δύναμιν ἔδωκας⁴ εἰ καὶ⁵ μικρά, ἀλλ' οὖν ἴση γε ἡ χάρις⁶ ὁμοίως, ὡς εἰ νῦν ποθὲν τι μέγα λάβοιμι. ἀνθ' ὧν σοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἄπλετον⁷ δίδωμι, ὡς μὴ ποτέ σοι μεταμελήσῃ Δαρεῖον τὸν Ἰστάσπου εὖ ποιήσαντι.» λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· «Ἐμοὶ μῆτε χρυσόν, ὦ βασιλεῦ, μῆτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνασωσάμενός⁸ μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον, ἣν νῦν ἀδελφοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτους ἀποθανόντος ὑπὸ⁹ Ἰοροίτου ἔχει δοῦλος¹⁰ ἡμέτερος, ταύτην μοι δὸς ἄνευ τε φόνου καὶ ἐξανδραποδίσεως¹¹.» (Hdt. 3, 140)

2. Peršané byli přesvědčeni, že nepřátelství mezi Řeky a Peršany pochází z doby, kdy Foiničané unesli z Argu královskou dceru Íó. Tím, že Řekové naopak unesli z Asie Európu, bylo prý toto příkoří vyrovnáno.

Μετὰ δὲ ταῦτα Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρας ἀδικίας γενέσθαι¹². τούτους ἀρπάσαι¹³ τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Μῆδειαν. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχων βασιλέα εἰς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα αἰτεῖν τε δίκας τῆς ἀρπαγῆς καὶ ἀπαιτεῖν¹⁴ τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι¹⁵, ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἰοῦς¹⁶ τῆς Ἀργείας ἔδοσαν σφι¹⁷ δίκας τῆς ἀρπαγῆς· οὐδὲ οὖν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοις. (Hdt. 1, 2)

¹ ἡ χλανίς, -ίδος `ozdobný plášť'

² καὶ ... doplňte: εἶπε

³ πω spojte s οὐδεμίαν `úbecžádnou'

⁴ ἔδωκας + μικρά

⁵ εἰ καὶ vymezuje μικρά a stojí v protikladu k: ἀλλ' οὖν

⁶ ἴση γε ἡ χάρις (sc. ἐστίν)

⁷ ἄπλετος `nesčetný'

⁸ ἀνασώζομαι `znovu ovládnout, zachránit'

⁹ ἀποθνήσκω ὑπό (gen.) `být zabit (někým)'

¹⁰ Maiandros, bývalý písar Polakratův

¹¹ ἡ ἐξανδραπόδισις `zotročení'

¹² γενέσθαι následující infinitivní konstrukce závisí na předchozím λέγουσι (φασί) Πέρσαι

¹³ odvoďte od ἡ ἀρπαγή `únos, kořist'

¹⁴ ἀπαιτῶ, -εῖν `žádat zpět'

¹⁵ ὑποκρίνομαι = ἀποκρίνομαι

¹⁶ Ἰοῦς gen. k Ἰώ

¹⁷ σφι (enkl.) = σφίσι

3. Λύκος ὑπὸ κυνῶν δηχθεὶς¹⁸ καὶ κακῶς πάσχων ἐβέβλητο. τροφῆς δὲ ἀπορῶν θεασάμενος πρόβατον ἐδεῖτο ποτὸν ἐκ τοῦ παραρρέοντος¹⁹ αὐτῷ ποταμοῦ κομίσει. «Ἐὰν γὰρ σύ μοι», φησί, «ποτὸν δῶς, ἐγὼ τροφήν ἐμαυτῷ εὐρήσω.» τὸ δὲ ὑποτυχὸν ἔφη· «Ἄλλ’ ἐὰν ἐγὼ ποτὸν ἐπιδῶ σοι, σὺ καὶ τροφή μοι χρήση.» (Aesop. Corp. 166, III; Halm 284; Ch. 232)

4. Kýros se před smrtí modlí:

Ζεῦ πατρῶε καὶ Ἥλιε καὶ πάντες θεοί, πολλὴ δ’ ὑμῖν χάρις, ὅτι καὶ γὰρ ἐγὼ ἐγίγνωσκον τὴν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν καὶ οὐδεπώποτε ἐπὶ ταῖς εὐτυχίαις²⁰ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα²¹. αἰτοῦμαι δ’ ὑμᾶς δοῦναι καὶ νῦν παισὶ καὶ γυναικὶ καὶ φίλοις καὶ πατρίδι εὐδαιμονίαν, ἐμοὶ δέ, οἷόνπερ²² αἰῶνα δεδώκατε, τοιαύτην καὶ τελευτὴν δοῦναι. (Xen. Cyr. 8, 7, 3)

5. Platón v dopise:

Ἵτι μὲν οὖν ἡδιστόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, σχεδὸν παντὶ δῆλον. ἀλλὰ κάκεινο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι²³, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὐτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μὲν τι ἢ πατρὶς μερίζεται²⁴, τὸ δὲ τι²⁵ οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς καιροῖς²⁶ δίδεται τοῖς τὸν βίον ἡμῶν καταλαμβάνουσι. (Plat. ep. 9, 357e)

6. Při tzv. sicilské výpravě (413 př. Kr.) byli Athéňané v bitvě nedaleko Syrakús poraženi. Vítězové se jim strašlivě pomstili: drželi zajatce v koncentračním táboře zřízeném v bývalých kamenolomech.

Τοὺς ἐν ταῖς λιθοτομίαις²⁷ οἱ Συρακόσιοι χαλεπῶς μετεχειρίσαν²⁸. ἐν γὰρ κοίλῳ²⁹ χωρίῳ ὄντας καὶ ὀλίγῳ πολλοὺς οἱ τε ἥλιοι³⁰ καὶ τὸ πνίγος³¹ ἔτι ἐλύπει διὰ τὸ ἀστέγαστον³². καὶ λιμῷ ἅμα καὶ δίψῃ³³ ἐπιέζοντο — ἐδίδοσαν γὰρ αὐτῶν ἐκάστῳ ἐπὶ ὀκτῶ μῆνας κοτύλην³⁴ ὕδατος καὶ δύο κοτύλας σίτου —, ἄλλα τε ὅσα³⁵ εἰκὸς ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ ἐμπεπτωκότας κακοπαθεῖν³⁶, οὐδὲν³⁷ ὅ τι οὐκ ἐπεγένετο³⁸ αὐτοῖς.

¹⁸ δάκνω `kousat', aor. pas. ἐδήχθη

¹⁹ παραρρέω od ρέω

²⁰ ἡ εὐτυχία `štěstí, zdar'

²¹ ὑπὲρ ἄνθρωπον φρονέω `pyšnit se nad míru'

²² οἷόνπερ `(práně)takový'

²³ ἐνθυμοῦμαι, -εῖσθαι `uvážit, myslet'

²⁴ μερίζομαι (gen.) `podílet se'

²⁵ τι `nějak'

²⁶ οἱ καιροὶ `dobové okolnosti, situace'

²⁷ αἱ λιθοτομίαι `kamenolom'

²⁸ μεταχειρίζω `zacházet'

²⁹ κοῖλος `dutý'

³⁰ οἱ ἥλιοι (pl. subs. ἥλιος) `sluneční paprsky, žár - zář'

³¹ τὸ πνίγος `horko - dusno'

³² τὸ ἀστέγαστον `bez přístřeší'

³³ ἡ δίψα `žízeň'

³⁴ ἡ κοτύλη `hrnek, pohárek', také označení měrné jednotky (att. míra: 0, 226 l)

³⁵ ἄλλα τε ὅσα místo ὅσα ἄλλα `a navíc, a co ještě navíc, a ještě jinak'

³⁶ κακοπαθεῖω `trpět'

³⁷ οὐδὲν (doplňte: τούτων) ὅ τι οὐκ `nebylonic, co by je (neminulo)'

καὶ ἡμέρας μὲν ἑβδομήκοντά τινας³⁹ οὕτω διητήθησαν⁴⁰ ἀθρόοι· ἔπειτα πλὴν Ἀθηναίων καὶ εἰ τινες Σικελιωτῶν ἢ Ἰταλιωτῶν ξυνεστράτευσαν⁴¹, τοὺς ἄλλους ἀπέδοντο. (Thuc. 7, 87)

Slovní zásoba

1. ἀμείβομαι, -ψομαι, ἡμειψάμην, ἡμειπται, ἡμείφθην γενναῖος, -α, -ον ποθὲν (enkl.) (ὄθεν) ὁ ἄργυρος, -ου μεταμέλει μοι, μελήσει, ἐμέλησε(ν), μεμέληκε(ν), (ταῦτα ποιήσαντι)	odvětit urozený, vznešený odněkud stříbro lituji (že jsem to učinil)	(per)mutare ingenuus, nobilis alicunde argentum poenitet me
2. αἴτιος, -α, -ον (τινός) ἡ ἀδικία, -ας ἄρπάζω, -σομαι, ἤρπασα, ἤρπακα, ἤρπασμαι, ἤρπασθην ὁ κῆρυξ, -υκος	vinen (něčím) nespravedlnost, křivda loupit	culpandus iniustitia, iniuria rapere
3. ὁ κύων, κυνός βάλλω, βαλῶ, ἔβαλον, βέβληκα, βέβλημαι, ἐβλήθην ἡ τροφή, -ῆς ἐπιδίδωμι	posel, hlasatel pes srazit, poranit	praeco canis loco percubere
4. οὐδὲπώποτε (οὐποτε) ὁ αἰών, -ῶνος	(ještě) nikdy aión, (lidský) věk, věčnost	cibus, alimentum (sponte) edere, prodere nunquam aerum, aetas
5. ἡ γένεσις, -εως τὸ μὲν - τὸ δέ καταλαμβάνω, -λήψομαι, -έλαβον, -είληφα, -είλημαι, -ελήφθην	narození, vznik, bytí jednak - jednak postihovat, stíhat, potkávat	ortus, exsistentia tum - tum deprehendere, loco: statuere
6. λυπῶ, -εῖν, -ήσομαι, ἐλύπησα, λελύπηκα, λελύπημαι, ἐλυπήθην ὁ λιμός, -οῦ ἐπί (ak.) ὁ μῆν, μηνός	zarmucovat, trýznit hlad asi, přibližně (u číselných údajů) měsíc (jako část roku)	dolore afficio fames circa mensis

³⁸ ἐπιγίγνομαι (dat.) 'přihodit se'

³⁹ τις (enkl.) u číslovek 'asi, přibližně'

⁴⁰ διαιτῶμαι, -ᾶσθαι 'přežít'

⁴¹ σ(ξ)υστρατεύω 'podílet se na válečné výpravě'

ἐμπίπτω, ἐμπεσοῦμαι, ἐνέπεσον, ἐμπέπτωκα, —, —	upadnout do něčeho, vpadnout	incidere, invadere
ἐβδομήκοντα	sedmdesát	septuaginta
ἀθρόος, -ον	shromážděný, namačkaný, natěsnaný	coacervatus, confertus
πλήν (gen.)	kromě	praeter
ἀποδίδομαι, ἀποδώσομαι, ἀπεδόμην, πέπρακα, πέπραμαι, ἐπράθην	prodat, zde: do otroctví	(in servitudinem) vendere

Cvičení

1.

a) Objasněte morfológickou stavbu:

• παιδεύη — δίδοσαι • ἐπαιδεύου — ἐδίδοσο • παιδεύου — δίδοσο.

b) Vložte podobně:

• ἔδου • δοῖο • δοῦ.

2. Tvary pf. a plpf. medpas. slovesa δίδοναι se tvoří pravidelně, shodně s tematickou konjugací: λέ-λυ-μαι • δέ-δο-μαι, λε-λυ-μένος • δε-δο-μένος. Vytvořte podle slovesa λύω všechny tvary pf. a plpf. medpas. slovesa δίδοναι včetně inf. a ptc.

3. Uveďte význam těchto derivátů slovesa δίδοναι:

• παραδίδοναι (30,2) • ἐκδίδοναι (30,5) • μεταδίδοναι (30,6) • διαδίδοναι (30,1) • ἀποδίδοσθαι (31,6) • ἀποδίδοναι • προσδίδοναι.

5. Přeložte a vytvořte 1. sg. ind. prez. akt:

• ἔσταιλεν • περίμεινον • ἠῦρον • ἡμυναν • φανεῖ • ἀπεκρίναντο • κρινοῦσιν • ἔσφηλας • φήναντος • ἵνα μένωμεν • δεῖραι

6. Vložte krázi:

• τοῦνομα • τᾶλλα • οὐκφύσας • τάγαθά • θάτερον • τάληθές.

7. Opakujte:

• γίγνομαι • παραγίγνομαι • τὸ γένος • οἱ πρόγονοι • ὁ ἔκγονος • ἡ γένεσις • συγγενής • γενναῖος • γεννάω.